

Dževad Drino

RAZVOJ HISTORIJSKO-PRAVNE NAUKE I NJEN METOD¹

DEVELOPMENT OF HISTORICAL LEGAL SCIENCE AND ITS METHOD

Sažetak

Tekst je prikaz knjige Mustafe Imamovića: Bilješke o razvoju i metodu historijsko-pravne nauke, samostalno izdanje autora, urednik D. Marković, Sarajevo, 2008, 206 str.

Summary

The text is a review of Mustafa Imamovic's book: Notes on the Development and Method of Historical Legal Science, issued independently by the author, editor D. Markovic, Sarajevo 2008, 206 pages

VERITAS TEMPORIS FILIA
(Vrijeme je prijatelj istine - Francis Bacon)

Redovni profesor Pravnog fakulteta u Sarajevu Mustafa Imamović u uvodnim napomenama ove studije navodi da je ona rezultat bilješki za predavanja koja je držao prvoj poratnoj generaciji slušalaca postdiplomskog studija na historijsko-pravnom smjeru Pravnog fakulteta u Sarajevu. Knjiga je koncipirana iz tri dijela: prvi dio obuhvata nastanak i razvoj historijske nauke (str. 11-90), drugi renesansu i nastanak historije prava kao

---

¹ Prikaz knjige Mustafa Imamović, *Bilješke o razvoju i metodu historijsko-pravne nauke*, samostalno izdanje autora, urednik D. Marković, Sarajevo, 2008, 206 str.

nauke (91-140), a treći historijsku nauku i pravnu misao u Bosni i Hercegovini (141-176). Na kraju studije nalazi se koristan *appendix* s pregledom pomoćnih historijskih nauka (177-196) te registar ličnih imena i pregled literature.

U poglavlju „Nastanak i razvoj historijske nauke“ autor daje pregled nastanka i podjele historijske nauke, klasičnih i postklasičnih teorija, završavajući sa savremenim tendencijama netradicionalne historije. U članku „Naučna ili profesionalna historija“ autor obrađuje značajne ličnosti Leopolda von Rankea i Maxa Webera (1864-1920), slavnog sociologa, koji je po svojoj osnovnoj vokaciji prvenstveno pravnik, što se često zaboravlja, i koji u svom habilitacionom radu o srednjovjekovnim udruženjima (*Zur Geschichte der Handelsgesellschaften im Mittelalter*, Stuttgart, 1889), obrađujući izvore iz jugoistočne Evrope, navodi i odredbe statuta grada Splita.

Imamović u poglavlju „Naučna ili profesionalna historija“ (73) navodi mišljenje poznatog engleskog historičara Edwarda Halleta Carra o Leopoldu Rankeu, osobenom diplomati i profesoru historije na Cambridgeu, autoru intrigantne knjige „What is History?“ (Cambridge, 1961), koji je u tom radu napravio zanimljivu paralelu. U prvom poglavlju knjige izložena su predavanja iz 1961. godine, koja je držao na univerzitetu u Cambridgeu i koja su emitirana na radiju BBC, objavljena kasnije u zasebnoj knjizi sa tri izdanja. Četrdeset godina kasnije, na dvodnevnoj naučnoj konferenciji, razmatrana su Carrova predavanja u kontekstu savremenog toka aktualne historije u svjetlu odnosa povjesničara i činjenica (rezultati njihovih radova objavljeni su naredne, 2002. godine, u knjizi *What is History now?*).

Sličnost pozicije Mustafe Imamovića i Edwarda Halleta Carra je frapantna - obilježavajući nedavno 45 godina naučnog rada profesora Imamovića, također na dvodnevnom naučnom skupu (Gradačac, 23-25. 10. 2009), razmatrana su predavanja, rasprave i članci autora od prije četrdeset i više godina s osnovnim Carrovim pitanjem - koliko su izdržala iskušenja savremene historije? Rezultat i Carra i Imamovića je apsolutno isti - ideje i stavovi plasirani prije četrdesetak godina i danas su aktuelni, pješćani sat, rekao bi Brodel - okrenut je na drugu stranu!

U trećem dijelu studije autor obrađuje historijsku nauku i pravnu misao u Bosni i Hercegovini (141-176), dajući pregled pravne misli u osmanskom periodu, preko franjevačkih hronika, istaknutih stvaralaca modernog doba, do samog početka rada Pravnog fakulteta u Sarajevu,

kao centralne i najznačajnije institucije moderne pravne misli u Bosni i Hercegovini. Studija završava, rekosmo, korisnim *appendixom* o pomoćnim historijskim naukama, dijelom koji je neizostavan u obrazovanju i pravnog historičara, a koji je do pojave ove studije obrađivan kao poseban separat od drugih autora (Stipišić, Jantoljak).

U bosanskohercegovačkoj historiografiji djela ovakve vrste su izrazito rijetka. Iako je u svijetu izražen trend bavljenja metodološkim i epistemološkim problemima u historijskoj nauci, taj utjecaj do nas sporo dopire. Pogled u neposredno okruženje, npr. Hrvatsku, govori o ponovnom prevođenju i izdavanju kapitalnih djela iz ove oblasti (npr. Marc Bloch: *Apoloģija historije* ili zanat povjesničara te K. Jenkins: *Promišljanje historije* - obje u nakladi izdavača Srednja Evropa, Zagreb), ili izrade novih univerzitetskih priručnika koji su svojom kvalitetom daleko prevazišli postojeće (primjer izvanredne studije Zrinke Nikolić-Jakus: *Uvod u studij povijesti. Historiografski praktikum*, Leykam International, Zagreb, 2008, 176 str.).

Ovo djelo predstavlja rezultat ustrajnog rada autora na teoretskim problemima historijskopravne discipline kojim se bavio više od četiri desetljeća, studijom čija svrha nije samo lična intelektualna znatiželja autora i potreba za teorijskim utemeljenjem vlastitog rada, nego prije svega za poticanje novih historičara ka novim putovima. Takav zadatak je zasigurno na početku predstavljao sizifovski posao jer je i sam spomen metodologije u bh. historiografiji predstavljao priličnu nepoznanicu, no autoru probijanje leda nikad nije bilo strano. Koristeći se iskustvima univerziteta Centralne Evrope i SAD-a, na kojima je bio gostujući predavač, autor je temeljito iščitao najnoviju literaturu i dao teorijsko ishodište za nove poglede i metodološke promjene u bosanskohercegovačkoj historiografiji. Kroz tu prizmu valja gledati i autorovo interesiranje za socijalnu historiju i povijest mentaliteta, za historiju religijskih zajednica, za odnos makro i mikro historije, pa i onoga što se najčešće naziva povijest svakodnevnice. Imamović je ostao vidljivo suzdržan prema postmodernističkim trendovima u historiografiji - u zanimljivoj raspravi dvaju historičara (R.W. Fogel - G.R. Elton, *Kojim putem do prošlosti? Dva pogleda na povijest*. Zagreb, 2002). Amerikanac Fogel zastupa novu znanstvenu povijest kliometriju (primjena ekonometrijskih tehnika u proučavanju ekonomske historije), dok se engleski historičar mediavelist Elton, notorno staromodan branitelj političke povijesti (70), distincira i od francuskih analista. U navedenoj raspravi sukob starog i novog dovodi do izgradnje zajedničkog ekumenskog

stava, bliskog Imamovićevom stavu koji priznaje postojanje historijskih činjenica, kao i potrebu za njihovom kritičkom interpretacijom sa istim ciljem kao i uvijek - potpunijim razumijevanjem postojanja fenomena države i prava u vremenu.

Sagledavajući utjecaj Mustafe Imamovića na metodološku izgradnju historijskoppravne nauke, ne mogu niti želim izbjeći iskustva moje generacije i moje lično - upravo one prve postratne generacije postdiplomaca Pravnog fakulteta u Sarajevu kojoj su i namijenjene ove bilješke, tada izrečene na predavanjima i zapisivane u naše bilježnice. Tada smo se kao metodološkom literaturom koristili sjajnim studijama barda hrvatske historiografije Mirjane Gross (*Historijska znanost*, Zagreb, 1980, kasnije i *Suvremena historiografija*, Zagreb, 1996), pa smo sanjali o tome kada će se pojaviti sličan rad na bosanskohercegovačkoj sceni – i evo, sada je tu! On je dragocjen ne samo za postdiplomski studij na katedrama historije države i prava pravnih fakulteta nego zasigurno i šire, za sve one koji u studij ulaze otvorenih, raširenih očiju, jer je historičar ne onaj koji zna nego onaj koji traži!

U istraživanju fenomena države i prava Imamović je izrazito racionalan, suvereno vlada izvorima s argumentovanom interpretacijom koja pokazuje i intelektualnu snagu, zahvaljujući ovoj studiji, praktično dokazao da bosanskohercegovačka historiografija ipak polako hvata korak s evropskom i svjetskom historiografijom.

Knjiga je primjereno grafički urađena, što je zasluga IKD Magistrat Sarajevo, s nadasve kreativnom naslovnom stranom, Rafaelovom slikom atinske škole (realizacija Fedra Nući), pa predstavlja i svojom vanjštinom i sadržajem ukras svakoj biblioteci.